

5. Belgrád

Belgrád Szerbia fővárosa, egyben legnagyobb, legnépesebb városa. A Duna és a Száva folyók összefolyásánál fekszik. Itt található a Pannon-síkság a Dinári hegységgel, a Kárpát medence és a Balkán félsziget. A történelem során sok évszázadon keresztül ez a vidék jelentette, és részben jelenti ma is a keleti és a nyugati kultúra egyik választóvonalát.

A mai Belgrád régi magyar neve a „dunai bolgár” jelentésű nándor szóból eredően Nándorfehérvár. Beograd, a város szerb neve magyarra fehér város/fehér vár jelentéssel fordítható.

Népesség

Belgrád Isztambul és Athén után a Balkán harmadik legnagyobb lélekszámú fővárosa.

Lakossága a 2002-es hivatalos népszámlálás szerint 1.576.124 fő, de valószínűleg a tényleges népességszám már 2 millió felett jár, figyelembe véve az utóbbi években itt letelepedett háborús menekültek tömegeit is.

Ma mártalán nehéz elképzelni, hogy amikor Belgrád az első világháború után életre hívott Szerb-Horvát-Szlovén Királyság (1929-től elnevezése Jugoszlávia) fővárosa lett, néhány évig a délszláv királyság legnépesebb városa nem a hivatalos főváros, hanem a Trianonban Magyarországtól elcsatolt, magyar és bunyevác lakosságú Szabadka volt.

A város lakossága majdnem 90%-ban szerb nemzetiségű, a további fő etnikai csoportokat a montenegróiak, a cigányok, a horvátok, a macedónok, a muszlim nemzetiségűek (bosnyákok), a magukat még mindig jugoszlávnak vallók és a magyarok (2018 fő, 0,13 %) alkotják. Ezen felül egyes becslések szerint több ezer kínai is él a városban, valamint sok közel-keleti, főleg szíriai, iráni, jordániai és iraki telepedett itt le, újabban pedig afgánok és kurdok is érkeztek.

Vallási szempontból Belgrád meglehetősen homogén képet mutat. A lakosság közel 91%-a a Szerb Ortodox Egyház híve, de jelen vannak muzulmán, római katolikus és protestáns gyülekezetek is. Az egykor jelentős zsidó közösség ma kevesebb, mint 600 főt számlál a második világháborús német megszállást követő deportálások, majd

a háború után a megmaradt közösség jelentős részének Izraelbe való kivándorlása következtében.

Földrajz

A város területe 360 km², az elővárosokkal együtt 3223 km². Átlagos tengerszint feletti magassága 132 méter. A környező dombságból kiemelkedik az Avala-hegy 511 méteres magasságával, és a 628 méteres Kosmaj. A város történelmi magja, a középkori Nándorféhevár, mai nevén Kalemegdán egy kb. 50 méter magas hegyfokra épült, közvetlen a Száva jobb partján.

A város folyamatos terjeszkedése során nem állt meg a Szávánál, az első világháború után magába olvasztotta a folyó bal partján fekvő, addig önálló Zimony városát, a második világháború után pedig kiépült Új-Belgrád.

Éghajlat

Belgrád mérsékelt kontinentális éghajlatú. A telek igen hidegek, a nyarak forrók, nagy a hőmérsékletkülönbség a legmelegebb és a leghidegebb hónapok között. Az évi átlagos középhőmérséklet 11,7 °C. Július a legmelegebb hónap 22,1 °C átlaghőmérséklettel. Az év 95 napján a napi maximumhőmérséklet meghaladja a 25 °C-ot. Júliusban és augusztusban a nap átlagosan 10 órán keresztül süt, decemberben azonban ez az érték 2-2,3 órára csökken. A nyári hónapok forróságát a folyók közelsége enyhíti valamelyest. A belgrádi időjárás jellegzetessége a késő őszi és téli hónapokban az Al-Dunáról a Pannon-síkság felé fúvó, kitartó, dermesztő szél, a košava.

A városban az éves átlagos csapadékmennyiség 700 mm körül alakul, melynek nagy része az őszi és a téli hónapokban esik, míg a nyár általában száraz.

Kormányzat, közigazgatás

Belgrád autonóm városi önkormányzattal rendelkezik élén a polgármesterrel. A város lakossága négyévente választja meg a helyi önkormányzati testület 90 tanácsosát. A második világháború után az első demokratikus polgármester-választásra 1996-ban került sor.

A főváros 17 kerületre van felosztva, melyből 10 belvárosi, 7 pedig elővárosi besorolással bír. A város legnagyobb része, 14 kerülete a Dunától és a Szávától délre terül el, csupán három kerület nyúlik át a folyókon. Zimony és Új-Belgrád a Szávától északra, a Szerémségben található, míg Palilulát a Duna szeli ketté, így északi része a Bánságban fekszik.

Közlekedés

A főváros kiterjedt tömegközlekedési hálózattal rendelkezik, 12 villamos és néhány elővárosi vasútvonal, 8 trolibuszjárat, 118 belvárosi, és több mint 300 elővárosi buszjárat bonyolítja le a forgalmat. A főpályaudvar a belváros délnyugati határán (Savski trg 2.) található, ide érkeznek és innen indulnak a vonatok Szerbia sok-sok városába és Európa fővárosaiba is.

A vonatok szerelmeseinek már most felhívjuk a figyelmét a főpályaudvaron megtekinthető úgynevezett Kék Vonatra. A Kék Vonat Tito elnök legendás szerelvénye, melyet hosszú évtizedeken keresztül használt utazásra és delegációk fogadására. A vonaton luxuskivitelű konferenciatermek, étkezők voltak, és emellett 90 személyt el is tudtak rajta szállásolni. A vonaton külön kocsik voltak, melyeken az elnök luxus gépjárműveit lehetett elszállítani. Tito halála után holttestét is a vonaton ravatalozták fel, és így szállították körbe a jugoszláv tagköztársaságokban. A Kék Vonat a főpályaudvaron bérbé vehető utazásra vagy partikra, rendezvényekre.

A szomszédos két buszpályaudvar is népszerű: távolsági buszközlekedés biztosít kapcsolatot az ország többi városával. Budapestről Belgrád az E 75 jelzésű autópályán, Újvidéken át érhető el. Belgrádot és a horvát fővárost, Zágrábot az E 70 jelzésű autópálya köti össze.

Belgrád két legfontosabb hídja a Branko híd és a Gazela híd, mely az óváros és a Száván túli városrészek között teremt kapcsolatot. A Pančevo híd pedig a város leghosszabb hídjaként az egyetlen dunai híd a fővárosban. A város személyforgalmi kikötője a Száva, míg a teherforgalmi kikötő a Duna partján található.

A Nikola Tesláról elnevezett nemzetközi repülőtér a várostól 12 kilométerre délre található. Budapesthez hasonlóan gyorsforgalmi vasút a városközpont és a reptér között itt sincs, autóbusszal, vagy taxival oldható meg a repülőtérre történő kijutás, illetve onnan a központ elérése.

Belgrádban a gépjárműforgalom folyamatosan növekszik, gyakoriak a torlódások, a dugók.

Belgrád története

A Duna és a Száva összefolyásánál emelkedő domb stratégiai fontosságát már a kelta őslakosok is felismerték, mikor megalapították itt az első települést. A Kr. e. 1. században érkező rómaiakat, a következő évszázadok folyamán gótok, hunok és a bizánciak követték. A térség sokáig a bizánci és magyar vetélkedés egyik fő helyszíne volt. A középkorban **Nándorfehérvár vára** kulcsszerepet játszott a térség feletti uralom biztosításában. Évszázadokon át folyt véres küzdelem az erőd birtoklásáért, története során több mint 100 csata zajlott le falainál, egyes részeit negyvenszer rombolták földig, majd építették újjá.

A vár 1284-ben jegyajándékként került Dragutin István szerb király birtokába, amikor V. István magyar király leányát Katalint oltár elé vezette. A szerb király halála után egy időre Zsigmond magyar király fennhatósága alatt állt, aki hűbértartóként a török elleni szövetség reményében Lazarevics Isván szerb fejedelemnek ajándékozta. 1427-ben került a vár újra magyar kézre, ekkor a szerb udvar Szendrő várába költözött át.

A török szultán csapatai már 1440-ben megkísérelték elfoglalni Nándorfehérvárt, de a hős védőket nem tudták megtörni. A következő ostromra azonban csak 16 évet kellett várni:

II. Mehmed török szultán csapatai 1453-ban elfoglalták a Bizánci Császárság, az egykori Kelet-Római Birodalom fővárosát, Konstantinápolyt. Ezt követően a szultán Európa közepe felé kívánt terjeszkedni és ennek érdekében hatalmas, 75 ezer fős haderejével a Magyarországot kulcsának tartott Nándorfehérvár elfoglalására indult.

Az ostrom 1456. július 4-én kezdődött.

A törökök körbezárták a várat, a Dunán pedig Zimony felett 200 hajót egymáshoz láncolva elzárták a várba vezető vízi utat is, hogy megakadályozzák az utánpótlás várba jutását.

A várat Szilágyi Mihály vezetésével 5000 katona védte. Zimonynál, a Dunánál állomásozott Hunyadi János 12.000 emberével, valamint Kapisztrán János 35.000 főnyi kereszties hadsereg élén.

A török tüzérség napokon keresztül lőtte a vár falait, mielőtt a gyalogság a vár ellen indult volna. Az élelem már fogytán volt a várban, ezért a legfontosabb feladat a dunai török hajózár áttörése volt. Hunyadi János csapatai öt órán át tartó, véres csatában kieroszakolták az áttörést, így Hunyadi katonáival csatlakozhatott a védőkhöz.

A vár elleni döntő roham július 21-én kezdődött. Négyórás ostrom után a törökök elfoglalták a várost, a védők a fellegrvárba vonultak

vissza. Éjszaka is folyt tovább az elkeseredett harc kénnel bekenet, égő rőzsekötegek fényénél. A törökök a fellegvárba vezető kapu előtti piactérig nyomultak előre. Ekkor történt **Dugovics Titusz** legendás hőstette, amivel megakadályozta a török zászló kitűzését a várra. Antonio Bonfini, Mátyás király udvarában szolgáló humanista történész így ír erről:

„Egynéhány török a piacra viszi a zászlót, némelyik a tornyok tetejéről igyekszik letépni a király jelvényét, mely eladdig érintetlenül fennmaradt a falakon. Emlékeznek egy zászlóval odalopakodó törökre, aki gyorsan kúszott fölfelé a legmagasabb toronyra, hogy királyának jelvényét annak a csúcsára kitűzze, és ezzel bátorságot öntsön a többiekbe, akik még nem nyomultak be, hogy ők is jöjjenek a városba, a magyart pedig le akarta hajítani, hogy a keresztényeket elcsüggessze. Nyomban utánaered egy magyar, és mielőtt amaz a nemzeti zászlót ledobná, a torony tetején verekedni kezdenek. És mert a magyar másképp nem tudja megakadályozni, megragadja a törököt, és a legmagasabb csúcson azzal együtt a mélybe veti magát.”

Antonio Bonfini

Az elhúzódo küzdelemben a törököket sikerült kiszorítani a várból, a veszteségek azonban igen nagyok voltak. Kevesen tudják, hogy a győzelemhez – meglepő módon – a védők engedetlensége vezetett. Hunyadi ugyanis a hatalmas veszteségek miatt a vár védelmére gondolt csupán, kifejezetten meg is tiltotta katonáinak, hogy a várból a törökökre támadjanak.

Hunyadi parancsa ellenére 5 kereszties íjász kiszökött a várból és nyilazni kezdte a törököket. Egy török lovascsapat érkezett oda, hogy elkergesse a kellemetlenkedőket, de azok megvédték magukat. Ezt látva egyre több katona kezdett csatlakozni az íjászokhoz és amikor a renitensek az ellenük küldött újabb török csapatot is visszaverték, Kapisztrán táborából a Száván átkelve is megindultak a keresztiesek. A katonákat nem lehetett visszatartani, megrohmozták a törököket. A támadás meglepte a török csapatokat, ezt látva Hunyadi felismerve a lehetőséget kitört a várból. Sikerült elfoglalnia előbb a török ágyúállásokat, majd az ágyúkat a törökök ellen fordítva az egész ellenséges tábor. A harcokban az ellentámadásra induló szultán is megsebesült,

testőrei mentették ki a csata forgatagából. Sötétedéskor a magyarok visszatértek a várba, a törökök pedig az éj leple alatt 65 évre elvonultak Nándorfehérvár falai alól.

A nándorfehérvári diadal az akkori keresztény világ igazi, világra szóló győzelmének számított, amely közel hét évtizedre megállította az Oszmán Birodalom európai terjeszkedését. A győzelem után a keresztény táborban pestisjárvány tört ki, amely során mindkét hős hadvezér, Hunyadi János és Kapisztrán János is életét veszítette.

Nándorfehérvár sorsa végül 1521-ben pecsételődött meg, amikor is I. Szulejmán szultán csapatai elfoglalták. A következő 150 évben a város fontos kereskedelmi központtá fejlődött, Konstantinápoly után a Török Birodalom legnépesebb városa volt a maga 100.000 lakosával.

A 17. század végén, a 18. század elején a várost a Habsburgok többször is elfoglalták (1688–1690, 1717–1739, 1789–1791), hosszú időre azonban nem sikerült megtartaniuk.

A 19. század első fele a szerbek török elleni harcáról szólt. 1806–1813 között az első szerb felkelés idején a város szerb fennhatóság alatt állt, de a törökök ezt követően visszafoglalták. A második szerb felkelés eredményeképpen Szerbia részleges függetlenséget nyert, ezt követően 1841-ben Obrenović Mihály szerb fejedelem Kragujevacból Belgrádba tette át a székhelyét, így az az ország fővárosa lett.

A török csapatok Belgrádot véglegesen csak 1867-ben hagyták el. A Szerb Királyság 1882. évi megalakulásával Belgrád fővárosi rangra emelkedett. Lakossága gyorsan nőtt, de csak az első világháború idejére érte el a 100.000 főt. A háború alatt osztrák-magyar csapatok szállták meg, a szerbek francia segítséggel csak 1918. őszen foglalták vissza.

A városban a második világháború is jelentős pusztítást végzett, majd a koszovói konfliktus idejében 1999-ben a NATO is bombázta. A Koszovóról szóló franciaországi béketárgyalások ugyanis 1999. március közepére holtpontra jutottak. A tartományt a jugoszláv néphadsereg megszállta, az ott élő albánok tömeges elűldözése példátlan méreteket öltött, több százezres menekülttömeg keresett menedéket a környező országokban.

A NATO többszöri figyelmeztetés után március 24-én megkezdte hadműveleteit, melynek során katonai, ipari és közlekedési célpontokat bombázott. Május 7-én precíziós bombákkal lerombolta a Belgrád

belvárosában található Szövetségi Védelmi Minisztérium épületét. Az 1963-ban Nikola Dobrović által tervezett emblematikus épület ma is romos állapotban van, valószínűleg egy ideig nem is lesz pénz a felújítására. A háborús mementó a Kneza Miloša és a Nemanjina sarkán található.

A Kalemegdán és a fellegrvár

A középkori várból nem sok maradt, a ma is látható részek a 18. századi csillagbástyás, barokk kori erődátépítés eredményeképpen születtek, amelyhez felhasználták a megmaradt középkori és török kori bástyákat, kapukat és falakat is. A dombon magasodó hatalmas kiterjedésű erődítmény a történelem viharai ellenére ma is Belgrád elsőrendű látnivalója.

1D A Kalemegdán parknál kezdjük el a várossal való ismerkedést. A hely elnevezése – Kalemegdán – még a török korból származik. A szó eredeti jelentése bajvívás, párbaj, hajdanán ugyanis ezen a védelmi okokból beépítetlen területen tartották a párbajokat, itt gyakorlatoztak a katonák.

A török végleges elvonulásával, 1867-től indult a kietlen térség rendezése, parkosítása, és az első világháború után adták át a teljes területet a nagyközönségnek.

A parkban a szerb történelem jeles alakjainak mellszobraival találkozhatunk. Itt, a Hadtörténeti Múzeum előtt kapott helyet Ivan Meštrović monumentális alkotása, a **Hála Franciaországnak**. A szobor 1930-ban készült és azoknak az I. világháborúban itt elesett francia katonáknak állít emléket, akik győzelemre segítették Szerbiát az Osztrák-Magyar Monarchiával szemben.

A park elején a nagy **domborműves kő a belgrádi vár átadására** emlékezik. Itt olvasták fel 1867. április 6-án azt a szultáni parancsot, amely a török helyőrségnek a szerb városokból való kivonulásáról rendelkezett. A dombormű azt a pillanatot ábrázolja, amint a török pasa átnyújtja a vár kulcsait Obrenović Mihály szerb fejedelemnek.

A park felől érkezve egy 18. században épült kisebb kapun, az **I. Sztambul-kapun** jutunk a várba, majd a boltíves **II. Sztambul-kapun** át érünk a felsővár elé, az erődítmény legfontosabb részéhez. A kapuk elnevezése onnan ered, hogy itt volt valamikor a várból a

birodalom fővárosába, Konstantinápolyba (Sztambulba) vezető út kiindulópontja.

Az előbástyák mögött, a várfalak előtt húzódó széles várárokból érdekes látványt nyújtanak a zömmel az első világháború időszakából származó, különböző haditechnikai eszközök.

Azok, akiknek az érdeklődését az itt kiállított darabok nem elégítik ki, vegyék balra az irányt a közelben álló **Hadtörténeli Múzeum** felé. A múzeum bemutatja a legrégebbi idők fegyvereit, a középkor és a két világháború hadieszközzeit, sőt még az 1999-es NATO bombázás időszakából megmarad lövedékeket, rakétákat, valamint a lelőtt amerikai szuperrepülőgépet, a „lopakodó” darabjait is.

(A múzeum nyitvatartása: kedd–vasárnap 10–17. Belépődíj: 20 DIN.)

2D Az Óratorony már messziről is szembetűnik, a II. Sztambul kaputól egyenes út vezet ide. A 18. században a Habsburg uralom alatt épített barokk stílusú, négyszög alaprajzú, feljebb hatszög alakú tornyon át lépünk be a felsővárba.

Nem messze a bejáratától balkéz felé látható a törökkor egyik jeles és épen maradt emléke, **Damad Ali pasa türbéje**, azaz síremléke. Ide temették az 1716. évi péterváradai csatában elesett török nagyvezírt, később ez az építmény szolgált az utolsó török várparancsnok végső nyughelyéül is.

3D A római kút balra tartva, továbbmenve a Száva felé érhető el. Ez a kút biztosította egykoron a vár vízellátását a folyóval való összeköttetése révén. Neve arra utal, hogy eredetileg még a római időkben áshatták, de a szükséges korszerűsítések után mind a török időkben, mind Habsburg uralom éveiben használták. A vízhez vezető lejárati dupla lépcsősor, amely 212 lépcsőfokból áll, és úgy építették, hogy a lefelé és felfelé haladók ne zavarják egymást.

A római kút mellett, a vár északnyugati főbástyáján áll a **Győztes szobra**, Ivan Meštrović másik nagyméretű belgrádi alkotása. A 14 méteres talpazaton álló, 1928-ban elkészült szobor az I. világháború győztes befejezésének állít emléket.

A szobrot eredetileg a város központjában szándékozták felállítani még az 1912–13-as balkáni háborúk

emlékére. Az alkotás azonban az első világháború kitöréséig nem készült el, a háborús idők elmúltával pedig az akadályozta felállítását, hogy a férfialak meztelensége megbotránkoztatta a város lakosainak egy részét. A műve fogadtatása miatt csalódott alkotó egyszer állítólag arra a kérdésre, hogy hol állítsák fel a szobrot, dühében azt felelte, hogy vigyék csak és tegyék a vár fokára, egy jó magas oszlopra észak felé fordítva, hogy a látvány ne botránkoztassa meg a belgrádi konzervatívokat. Azóta áll itt a szobor a városnak hátat fordítva.

4D A Hunyadi-emlékkő a felsővár nagy terén álló fehér mészkőtömb, amely mellett nem haladhatunk el megállás nélkül. Olvassuk el rajta a kétnyelvű feliratot:

„1456. július 22-én Belgrád védői, élükön Hunyadi Jánossal ezen a helyen arattak döntő győzelmet a török felett.”

A fényes nándorfehérvári diadal emlékére halljuk minden délben a harangszót.

A **déli harangszó** valódi történetét csak kevesen ismerik. A többség a világraszóló győzelemhez kapcsolja a déli harangozást elrendelő pápai bullát. III. Calixtus pápa azonban még a török támadás megkezdése előtt, 1456. június 29-én, a félelmetes haderejű török sereg megérkezésének hírére véve hirdette ki az utóbb Bulla Orationum néven emlegetett bullát. Erre tehát több mint három héttel a győzelem előtt került sor. A bulla nem volt más, mint egy ima a pogányok ellen, ismert szövegének vége is ez: *„Istenem tedd, hogy ellenségeink pusztuljanak, tégy csodát!”* A pápa elrendelte, hogy a keresztény világ minden templomában mondasson el egy meghatározott szövegű ima, és a szokásos reggeli és esti harangszó mellett délben háromszor kongassák meg a harangokat. Maga a pápa is már csak az isteni csodában reménykedett a kereszténység megmentését illetően.

Hunyadi győzelmének híre az Alpoktól északra több nagyvárosba egyszerre érkezett a pápai bullával, így a győzelem feletti örömet kifejező harangzúgás, és a pápa által elrendelt déli harangozás már az első napokban egybeolvadt.

A pápa augusztus 6-án meghallva a csodás győzelem hírért, „Imabul-lája” kihirdetését szorgalmazva már maga adott új értelmezést neki a következő rendelkezéssel: mivelhogy Isten győzelemre segítette a keresztényeket, a déli harangszó alatt elmondott imák egyben a hála-adás imái legyenek.

III. Calixtus pápa egyébiránt a győzelem híre érkezé-sének napját, augusztus 6-át, annak első évforduló-ján az egész keresztény világban ünnepé tette.

Ha az Óratoronytól jobbra vesszük az irányt, a fellegvár északkele-ti oldalán álló **Despota-kapu**hoz jutunk. A kaput Lazarevics István építtette. A mellette álló 15. századi eredetű torony érdekessége, hogy tetején csillagvizsgáló működik.

5D A Dizdar-kapuhoz a Despota kaputól jutunk. A közép-korban ez volt az erődítmény felső részének főbejárata, ebből a korszakból ez a vár legjobban megmaradt része. A kapu védelmére két félkör alaprajzú bástya szolgál, így a rohamozók a kapuhoz csak szűk tölcsernyíláson – szo-rítón – keresztül juthattak, miközben fentről a bástyákról hullott rájuk a forró víz, szurok, illetve égő rőzse. A tor-nyokat börtönként is használták valamikor.

Errefelé, a fellegvár északkeleti oldalán látszanak legjob-ban a római kori erődítmény falmaradványai. A rómaiak által pontosan, szabályosan kifaragott és nagy gonddal összeillesztett kövek és a középkorban emelt falak sza-bálytalan kövei két egymástól gyökeresen eltérő várépíté-si kultúráról tanúskodnak.

Folytassuk utunkat az Alsóvárban. Miközben lesétálunk a Felsővár-ból az Alsóvárba, útközben két templomot is láthatunk. A ma látható **Ružica-templom** helyén korábban is templom állt, amelyet a törö-kök romboltak le még a 16. században. Az osztrákok fegyverraktár-ként használt épületet emeltek helyére, mely átalakítás után katonai kápolnaként szolgált. Ez az első világháború idején elpusztult, majd 1925-ben építették újjá, immáron bizánci stílusban.

Szomszédságában áll a **Szent Petka-templom**, amelynek elődje való-színűleg már a 15. században is megvolt. A ma látható, belül modern kialakítású templomban helyezték örök nyugalomra az utóbbi 1-2 évszázadban – különösen az első világháború éveiben – a harcokban elesett szerb katonák földi maradványait.

A Felsővárból a folyóhoz közelebb eső Alsóvárba futó fal kiindulópontja az itt magasodó, nyolcszög alaprajzú, középkori **Jakšić-torony**. Az Alsóvárban a csaták pusztításai miatt kevés látnivaló maradt, a terület inkább kellemes liget benyomását kelti.

6D A VI. Károly-kapu az Alsóvár közepén emelkedik. A barokk stílusú kapu építését 1736-ban fejezték be és arról a VI. Károly német császárról nevezték el, aki III. Károly királyként ismeretes a magyar történelemben. A kapun ma is látható a császári korona, a kétfejű sassal díszített címer, valamint az uralkodó monogramja.

A Károly-kapu melletti épület egy 19. századi ágyúöntő műhely, ebben működtette a törökök elleni első szerb felkelés vezére, Karadorde ágyúöntődjét 1806–1813 között.

7D A Nebojsza-torony az Alsóvár leglátványosabb emléke. A hatszög alaprajzú építményt a kikötő védelmére építették a 15. században. A Nebojsza (ne félj) név találó volt a toronynak, amely a török időben börtön és kínzókamra feladatot is ellátott. A torony megtekintéséhez át kell kelni az egykori Alsóvár területén áthaladó autótút túlsó oldalára.

Említést érdemel még az erődítmény épületei között a Felsővár tövében található, helyreállított **Török fürdő** épülete, amely a török kori **Defterdár-kapu** közelében fekszik.

A Kalemegdán keleti részének az aljában húzódik a kicsi, barátságos **Városi Állatkert**. (Nyitva: 8-20. Belépődíj: 300 DIN)

Az Óváros – Stari Grad

A régi szerb-keresztény negyed, az Óváros a vártól délre fekszik, melyet keleten a Knez Mihailova nyugati oldala határol, délen pedig a Republika (Köztársaság) térrel zárul. Az Óváros építészetére a 19. és a 20. század nyomta rá bélyegét, a legrégebbi épületei a 19. század első harmadában épültek. A negyed a szerb fejedelemség fokozatos kibontakozásával 1830-at követően, illetve a törökök végleges elvonulása (1867) után indult fejlődésnek.

A városrész egyik legizgalmasabb területe a **Knez Mihailova sétálóutca**. Tavasszal, nyáron a kávéházak utcai, kényelmes foteljeiben

kint kávéznak, beszélgetnek az emberek, figyelik a sétáló, korzózó sokaságot. Ha éhesek vagyunk, hotelt keresünk vagy csak valami kis emléktárgyat vennénk, ezen az utcán mindegyik esetben jó helyen járunk. Ezen túl érdemes megtekintenünk a sétálóutca és környéke egy-két szép épületét is. Ilyen a 19. század közepéről a **Görög királynő** (Grcka kraljica) **hotel és étterem**, a 20. század elejei szecessziós stílusú **Szerb Tudományos Akadémia**, vagy a Rajičeva utca sarkán álló **Szépművészeti Iskola** rózsaszín és fehér falú épülete.

8D A Koronázó-templom – Saborna crkva 1837 és 1845 között épült klasszicista stílusban, barokk tornyokkal. Az egyhajós ortodox katedrális jelenőségét az adja, hogy benne találjuk a török elleni rigómezei csatában elesett Lázár fejedelem sírját, de ide helyezték örök nyugalomra Obrenović Miloš és Mihály fejedelmeket is. A templomkertben Vuk Stefan Karadžić szerb nyelvújító, a szerb irodalom vezéralakja nyugszik.

9D Ljubica fejedelemasszony palotája a templom szomszédságában emelkedik a Sime Markovića 8. szám alatt. (Nyitva: *Kedd-péntek 10-17, Szombat-vasárnap 10-16, belépődíj: 50 DIN.*)

A balkáni stílusú egyemeletes házat Obrenović Miloš fejedelem építtette 1831-ben feleségének és családjának. Ez volt az első ház a városban, melynek építőanyaga döntően kő volt. A török hatóságok ugyanis ezt megelőzően nem engedték, hogy a lakosság kőépületeket emeljen, attól tartva, hogy az ilyen épületek egy esetleges felkelés alkalmával megnehezítenék a rendteremtést.

Az épületben megtekinthetjük a tágas szobákat korabeli bútorokkal berendezve, valamint az utólag hozzáépített kicsi fürdőt is.

A Koronázó-templommal szemben épült fel 1937-ben kupolás, bizánci stílusban a **Pátriárka-palota**, a szerb ortodox egyház fejének székhelye. Érdemes megnézni a palotában található **Szerb Ortodox Egyház Múzeumát** (*Kralja Petra 5; Hétfő-péntek 8-15, belépődíj: 50 DIN*) Egyházi és világi kincsei között olyan érdekességeket őriznek, mint Rettegett Iván orosz cár serlege, Lazarević fejedelem díszruhája a 14.

századból, vagy az első nyomtatott szerb könyv, valamint különböző gyönyörű ikonok, metszetek és festmények.

A városrész szép épületei közé tartozik a **Francia követség** (Pariška 10.) fehér márványból épült palotája. Az 1920-as években emelt épület dísz a szabadságot, egyenlőséget, testvériséget szimbolizáló három alak.

A közelben, a Pariška 14. szám alatt a **Modern Művészetek Múzeumának Szalonjában** (Nyitva: *Kedd-vasárnap 11-17, belépődíj nincs*) neves külföldi művészek időszakos kiállításait láthatjuk.

10D A „?” étterem a Koronázó-templommal szemben a Kralja Petra 6. szám alatt található. Az érdekes nevű vendéglő állítólag a legrégebbi ilyen célú építmény a városban. Az egyemeletes szerb polgári lakóház az 1806-ban felszabadult Belgrád első polgármesterének háza volt, földszintjén működött, illetve működik ma is az étterem. Ha megéhezünk a városnézésben és hagyományos szerb ételekre, és hangulatra vágyunk, ne hagyjuk ki.

Az étterem korabeli tulajdonosa eredetileg elhelyezkedéséből adódóan a „Kolostor” nevet szánta a vendéglátóhelynek, de az egyházi hatóságok tiltakoztak a tervezett elnevezés ellen. A kérdőjel – a tulajdonos értetlenségének jeleként – először csak ideiglenesen került a bejárat fölé, később azonban ott ragadt és ez lett az étterem hivatalos neve.

Dorćol

A dorćol török eredetű szó, jelentése: négy út találkozása. A városnegyed a Knez Mihailova utcától – a Studentski trg-től (Diák tér) keletre a Dunáig terjed. Ez volt a valamikori török polgárváros. Laktak ugyanakkor itt, az egykori piac szomszédságában a törökök mellett görög, zsidó, német, örmény és vlach kereskedőcsaládok is. A törökök a városrészt keletiesre formálták, hosszan kanyargó sikátorok, macskaköves utcák, apró házak jellemezték. A háborús események, a Habsburg ostromok, majd az 1806-os Karadorde-féle felkelés után azonban a romos Dorćol újjáépítése során a török világnak nem sok nyoma maradt. Az utcákat kiegyenesítették, kiszélesítették, szabályos rendbe terelték, csak néhol maradt egy-egy részlet a sikátorokból, illetve a török kori épületekből.

Ilyen építmény például **Musztafa sejk türbéje**, azaz síremléke 1783-ból, a Višnjiceva és a Braće Jugovića utca sarkán.

11D A Bajrakli-mecset (Zászlós-mecset) Belgrád egyetlen máig fennmaradt mecsetje, a Gospodar Jevremova és a Kralja Petra utcák kereszteződésében áll. Az 1760-ban emelt, nyolcszögletű, kupolás épületnek vékony, magas minaretje van. A mecset elnevezése onnan ered, hogy minaretjéből zászlóval jelezték egykoron Belgrád többi mecsetének az ima megkezdésének idejét.

A városrészben találjuk a **Sveti Aleksandar Nevski-templomot** (Cara Dušana utca), az elsők közt épült és ma is álló keresztény templomot Belgrádban.

12D Miša kapitány házát a Studenski trg 1. alatt tekinthetjük meg. Miša Anastasiević dunai kapitány (Miloš fejedelem üzlettársa) 1863-ban építtette kétemeletes házát különböző építészeti elemeket ötvözve. Egy ideig itt működött Belgrád első felsőfokú iskolája, ezért a korabeli város rangos épületét máig „régí egyetem” néven is emlegetik.

13D A Freskómúzeum Belgrád egyik jelentős látnivalója. Ki-hagyhatatlan azok számára, akik a középkori pravoszláv egyházi festőművészet iránt érdeklődnek. (Cara Uroša 20-24. hétfő-kedd és csütörtök-szombat 10–17, vasárnap 10–14; Belépő: 50 DIN).

A Freskómúzeumban kiállított festmények többnyire másolatok, eredetijeik Dél-Szerbia és Koszovó kolostoraiban és templomaiban találhatóak, amennyiben nem pusztultak el az elmúlt évtizedek háborúskodásaiban. A másolatok készítése során az alkotók teljes hitelességre törekedtek, ezért a másolatokon az eredeti freskók és festmények kopásait, valamint sérüléseit is fellelhetjük.

14D A Skadarska vagy **Skadarlija** a Republika Trg-től (Köz-társaság tértől) keletre a Novemer 29. utca torkolatánál induló utca. Nevét valószínűleg az albán Shkoder (szerbül Skadar) település után kapta. Ez a 19. századi házakkal szegélyezett macskaköves utca máig meg tudta őrizni ré-

gimódi báját. A 20. század elején ez volt a belgrádi művészembereknek, bohémeknek, különcöknek a törzshelye. Ma is egymás mellett sorakoznak itt az érdekes nevű (Tri Šešira- Három Kalap, Ima Dana- Bizonyos Napokon, Dva Bela Goluba- Két Fehér Galamb stb.) kis vendéglők, kocsmák és kávéházak. A Skadarlija nyáron különösen hangulatos, amikor énekesek, kabaré- és színházi előadások szórakoztatják az itt vacsorázókat, az esténként erre andalgó fiatalok és a kíváncsi idegenek sokaságát.

Az utca végén találjuk a helyi piacot (Bajlonova pijaca).

A Köztársaság térről északkeletre nyíló Francuska utca 7.sz. alatt áll az **Írók Klubja**. A 20. század eleji épületekkel szegélyezett utcában a klub épülete és benne az étterem megőrizte azt a régi hangulatot, amikor még Belgrád írói és költői e helyen találkoztak, vitatkoztak és étkeztek.

Belváros

Begrád belvárosát északon a Republika Trg (Köztársaság tér), délen a Kneza Miloša utca, keleten a November 29. utca és nyugaton a vasúti- és autóbussz pályaudvar – nem éppen belvárosi jellegű része – határolja. Itt lüktet a főváros nyüzsgő élete, hömpölyög, torlódik a forgalom az autóktól zsúfolt utcákon.

A belváros központi tere a szabályos négyzet alaprajzú Köztársaság tér.

A török időkben a mai Köztársaság téren volt a város határa a Sztambol-kapuvál, innen indult az út a birodalmi főváros Konstantinápoly (Isztambul) felé. Állítólag a korabeli közbiztonsági állapotok miatt ezen a területen túl fegyvertelen ember már nem merészkedett, akinek erre volt dolga – ha korábban nem – itt bizonyosan felkötötte kardját az oldalára.

15D A Nemzeti Múzeum a Köztársaság téren (Trg Republike 1.) áll. Neoreneszánsz stílusú, 1902-03-ban épült. (Nyitva: Kedd, szerda és péntek 10–17, csütörtök 12–20, szombat-vasárnap 10–14, Belépődíj: 200 DIN, vasárnap ingyenes.) Az épület az 1950-es évek óta múzeum, korábban különböző bankok székházaként szolgált. A múzeumban görög, római régészeti emlékeket, a népvándorlás korának, a szlávok letelepedésének tárgyi emlékeit, ikongyűjteményt és

a szerb festészet évszázadait bemutató anyagot láthatunk. Külön figyelmet érdemel ezen kívül néhány nemzetközileg is jelentős alkotás (Monet, Picasso).

A múzeum előtt áll **Obrenović Mihály fejedelem lovaszobra** 1882-ből. A talapzatban lévő bronztábla azoknak a szerb városoknak a nevét örökíti meg, amelyeket a fejedelem uralkodása alatt sikerült visszafoglalni a törököktől.

16D A **Nemzeti Színház** épületét a Köztársaság téren (Francuska és Köztársaság tér sarka) találjuk. 1868-69-ben épült neoreneszánsz stílusban, Aleksander Bugarski tervei alapján, a milánói Scala mintájára. Belső kialakításán elismert bécsi műszaki szakemberek és festők dolgoztak. Az épület az első, majd a második világháború alatt súlyos károkat szenvedett, helyreállítása során jelentős átalakításokon is keresztülment, amelyek nem váltak előnyére.

17D Az **Albania üzletház** 12 emeletes épülete a Knez Mihailova utca és Belgrád főutcája, a Terazije találkozásánál második. Sokáig a város legmagasabb épülete volt. Nevét az 1937-ig a helyén álló földszintes épület kocsmájáról kapta. A toronyház előtt földalatti passzázs húzódik üzletekkel, boltokkal és turistainformációs irodával.

18D A **Moszkva Szálló** a város leghíresebb és legszebb szállodája. 1906-ban épült és a Terazijén továbbhaladva nyomban szembetűnik (Balkanska utca 1). A grandiózus, szecessziós stílusú épület magyar vonatkozású érdekessége, hogy a szálloda színes majolikacserepeit a pécsi Zsolnay-gyár készítette.

A Moszkva Szálló étterme, kávéháza és nagy terasza régóta a politizáló és újságolvasó belgrádiak legendás találkozóhelye, manapság is a helybeliek gyülekezőhelyéül szolgál. Ülünk be egy kávéra ha időnk engedi, és szemléljük a város nyüzsgését.

A Moszkva Szálló mögött a Száva felé terül el Belgrád forgalmas központi piaca, a **Zöldkoszorú piac** (Zeleni venac). Nevét az egykor itt álló, a Zöld koszorúhoz címzett vendéglőről kapta.

A fedett piacon mindent megtalálunk, legyen szükségünk élelmiszerre, olcsó ruházati vagy háztartási cikkekre, kétes eredetű CD-re, vagy DVD-re.

A Brankova utca elején lévő autóbusz-pályaudvar sok helyi buszjárat induló- és végállomása, többek között a zimonyi és az Ada Ciganlija-i járaté is.

A Terazijére visszatérve – különösen a szecesszió kedvelőinek – érdemes még két épületet megtekinteni: a **Smederevo Bank** (Terazije 39.) karcsú, 1912-ben épült tömbjét, és a vele szemben álló jelenlegi **Zvezda filmszínház** (Terazije 40.) épületét.

A Terazije utcán továbbhaladva a 34. szám alatt találjuk a neobarokk stílusú földszintes **Krsmanović-házat**, ahol 1918-ban kikiáltották a Szerb–Horvát–Szlovén Királyságot.

19D A királyi palota két tömbből álló épületéhez a Köztársaság tértől délre indulva a Kralja Milana utca elején érkezőnk. A Terazijehez közelebb eső rész a **Régi palota** vagy **Ódon palota**, amely 1882 és 1884 között épült akadémikus stílusban a híres belgrádi építész, Bugarski tervei alapján a szerb Obrenović királyi család székhelyéül. Később, 1911 és 1922 között építették hozzá az **Új palotát** a Karadordević dinasztia székhelyének. Az első és a második világháború pusztítása következtében az Ódon palota súlyosan megsérült, felújítása során pedig elveszítette eredeti stílusát. Az Ódon palotában jelenleg a Belgrádi Közgűlés és a főpolgármester székel, az Új palota pedig a Szerb Köztársaság elnökének hivatala.

A királyi palotát körülvevő park most átnyúlik a Bulevar Kralja Aleksandrára, eredetileg azonban a park helyén állt a palota télikertje és a melléképületei.

A Nikola Pašić téren álló **Jugoszláv Történelmi Múzeum** (*Nikole Pašića 11., kedd–vasárnap 12–19; Belépődíj nincs*) időszakos kiállításain az egykori Jugoszlávia alkotóinak művei tekinthetők meg.

20D A Parlament épülete a Nikola Pašić téren továbbhaladva a Bulvar Kralja Aleksandrán érhető el. A klasszicista stílusú monumentális alkotást 1907-ben kezdték építeni Jovan Ilkić neves szerb építész tervei alapján. Építése azonban elhúzódott és végül csak 1932-ben fejezték be. A bejárat előtti lovasszobrok és a központi nagy kupola a két világháború közötti Jugoszláv Királyság erejét volt hivatott érzékeltetni.

A régi autók szerelmesei ne hagyják ki a Parlament mögött az **Autómúzeumot** (*Majke Jevrosime 30., hétfő–vasárnap*

11-19. *Belépődíj: 50 DIN*). Gazdag autó- és motorgyűjteményében megcsodálhatjuk többek közt Tito elnök egykori, nyitható tetejű Cadillacjét.

A parlamenttel szemben a harmincas évek elejének grandiózus épülete, a **Főposta** emelkedik.

21D A Szent Márk-templom (Sveti Marko) a posta mögött áll (Bulevar Kralja Aleksandra 17). Belgrád egykor legnagyobb pravoszláv templomának építéséhez a középkori gračanikai kolostor szolgált mintául. Nagykupolája és a körülötte elhelyezkedő kis kupolák, valamint belső díszítése a bizánci-szerb templomépitészet stílusát követi. A templom belsejében látható a 14. századi uralkodónak, Dusán István cárnak a bronz szarkofágja.

A Szent Márk-templom mögött az apró, kék kupolás, dísztelen kis **Orosz templomot** találjuk. 1924-ben építették az 1917-es orosz forradalom miatt hazájukat elhagyni kényszerült orosz emigránsok.

22D A Tašmajdan park a Szent Márk és az Orosz templom körül terül el. Ez Belgrád legnagyobb zöldterülete a Kalemegdán park után. Helyén egykor a régi belgrádi temető volt, melyet az első világháború után számoltak fel. A parkban versenyszoda, tenisz-, röplabda- és kosárlabdapályák találhatóak.

Ha a Tašmajdan parknál járunk, feltétlenül keressük fel a tőle nem messze lévő – sokak által Belgrád legjobb múzeumának tartott – **Nikola Tesla Múzeumot**. (Krunska 51; Nyitva: kedd-péntek 10-18, szombat-vasárnap 10-13; Belépődíj: 50 DIN. Info: www.tesla-museum.org) A múzeum igazi interaktív élményt nyújt a híres tudós, feltaláló és fizikus találmányairól.

Nikola Tesla 1856. július 10-én született Smiljanban, az Osztrák–Magyar Monarchia katonai határőrvidékén, a jelenlegi Horvátország területén. Édesapja szerb ortodox pap, édesanyja szerb papi család gyermeke volt. Egyik fivére az egyik szerb ortodox egyházmegye metropolitája, a másik testvére az Osztrák–Magyar Monarchia ezredese volt.

Már gyermekkorában kitűnt társai közül. Több nyelven beszélt, olvasott, teljes könyveket képes volt kívülről megtanulni, és vizuális memóriája is páratlan volt.

Tanulmányait Smiljanban és Gospićban kezdte, Károlyvárosban (Karlovac) járt középiskolába, és Grazban tanult mérnöknek, melyet kénytelen volt megszakítani nehéz anyagi körülményei miatt.

Tesla 1881-ben Budapestre költözött, a Puskás Tivadar találmánya alapján készülő telefonközpont megépítésén dolgozott, majd az ország első telefonhálózatának mérnöke lett.

Egy anekdota szerint Tesla műszerészmaster barátjával, Szigeti Antallal a pesti Városligetben sétálva, egy bottal a park porába rajzolta fel korszakos jelentőségű új elgondolásának, a váltakozó áramú motornak a vázlatát.

Tesla budapesti tartózkodása idején több találmányát is kidolgozta. Egyik első találmánya volt a telefonhoz kapcsolódó hangerősítő.

Budapest után Párizs következett, majd 28 évesen áthajózott Amerikába, ahol Thomas Edison személyes munkatársa lett. Felfedezte a neonégőt, a távirányítással és elektromos motorindítással foglalkozott és rendszeresen tartott bemutatókat, teljesen elkápráztatva közönségét. Részben emiatt kortársai inkább tartották varázslónak, mint fizikusnak.

Félig elfeledve 1943-ban halt meg egy New-York-i hotelben. Életében 146 szabadalmat jegyeztek be a neve alatt. Halála után 1960-ban Párizsban teslá-nak nevezték el a mágneses indukció SI- mértékegységét.

Belgrád külső kerületei

A Slavija tértől délre jutunk el a **Szent Száva-templom**hoz (Sveti Sava), amely a **legnagyobb ortodox templom a világon**. A fehér márványból épült, masszív impozáns épületet sokan Belgrád legnagyobb nevezetességének tartják. Alapjait 1935-ben rakták le, azóta kisebb-nagyobb megszakításokkal folyamatosan építik.

Szent Száva (világi nevén Rastko Nemanjić) a 12. századi szerb dinasztiaalapító Stefan Nemanja legkisebb fia, akiben az ortodoxia szerbiai megerősítőjét, az önálló szerb ortodox egyház megalapítóját, az egyházi szervezet megszervezőjét és első érsekét tisztelik. Nevéhez fűződik az első szerb irodalmi mű megalkotása is, az első törvénygyűj-

temény összeállítása. A mai napig rendkívüli módon tisztelt Szent Száva a szerb oktatás és a kultúra védőszentje. Ünnepe, január 27-e szünnap a szerbiai iskolákban.

A templomot azon a helyen építették, ahol a törökök 1594-ben a temesközi szerbek lázadását megtorlandó nyilvánosan elégették Szent Száva ereklyéit.

A templom előtt áll Karadorde szobra, akiben a szerbek a török idők utáni újjászülető Szerbia első uralkodóját tisztelik.

Továbbhaladva délre elérkezünk Belgrád Rózsadombjához, a Dedinjéhez. Itt találjuk (Bulevar Mira) **Josip Broz Tito marsall sírját** vagy más néven a Virágok Házát. (Kuća Cveća). *(Nyitva: június-szeptember kedd–vasárnap: 9–17, október–május kedd–vasárnap: 9–15, Belépődíj nincs).*

Josip Broz Tito horvát apától és szlovén anyától született jugoszláv kommunista partizánvezető haláláig, 1980-ig a második világháború utáni Jugoszlávia vezető politikusa volt. Eredeti neve Josip Broz, a Tito nevet a kommunista mozgalomban vette fel. Az első világháborúban orosz fogságba esett, itt ismerkedett meg a kommunista tanokkal. A második világháború idején a Jugoszláviát megszálló német csapatok ellen harcoló partizánok vezetője volt, csapatai a szovjet hadsereg oldalán részt vettek az ország visszafoglalásában.

1944–45-ben a vezetése alatt álló partizáncsapatok a német és a magyar lakosságon vettek elégtételt. A háború végi kegyetlenkedések, a német lakosság táborokba hurcolása, szülőföldjéről való elűldözése, a több tízezer ártatlan magyar áldozat a legutóbbi időkig tabutémának számítottak Szerbiában.

Tito a második világháború utáni Jugoszlávia elsőszámú vezetője, emblematikus alakja volt, akinek sikerült magát a sztálini befolyástól függetlenítenie. Ezzel és az el nem kötelezett országok mozgalmában vállalt szerepével jelentős nemzetközi tekintélyt vívott ki magának. Vezetése alatt Jugoszlávia életszínvonalában, külsőségeiben Magyarországól nézve nyugati országnak számított.

A titói Jugoszlávia egyfajta puha diktatúra volt, Tito az egység fenntartása érdekében a szőnyeg alá söpörte a nemzetiségi ellentéteket. Halála után az ország véres háborúktól kísért szétesése rövid idő alatt bekövetkezett.

Tito síremléke egyszerű márvány, a táblán is csak a név, a születés és a halál időpontja szerepelnek. Az épület is egyszerű, hivalkodástól mentes. A síremlék mellett egy kis múzeum is van, amelyben meg lehet nézni azokat az ajándéktárgyakat, amelyeket a kommunista vezető gyűjtött össze élete során.

Tito 1914-ben a Monarchia hadseregében szolgálva ezüstérmét nyert Budapesten a hadsereg vívőversenyén. A világháborúban 1915-ben Galíciában egyszerű tisztként több orosz katona elfogásáért kitüntetésre terjesztették fel, melyet fogságba esése miatt már nem kaphatott meg. Mikor évtizedekkel később, 1967-ben Jugoszlávia első számú vezetőjeként Bécsben járt, állítólag át akarták adni neki a több mint 50 évvel azelőtt kiérdemelt kitüntetését, de ő ezt visszautasította.

A szomszédos **Jugoszláv Történelmi Múzeumban** (Nyitva: kedd-vasárnap: 9-14.) gyakran rendeznek érdekes időszakos kiállításokat.

Belgrád legnagyobb és legszebb temetője az **Új temető (Novo groblje)** a Severni Bulevar és a Svetog Nikole által határolt területen fekszik, nem messze a Duna hídjára vezető úttól. Az első világháború időszakában itt, a polgári temető mellett osztrák-magyar katonatemetőt létesítettek. Az egykori nagy kiterjedésű temető területe mára töredékére zsugorodott, de a korabeli kápolna körüli területet 2001-ben szépen helyreállították, és minden év november 4-én, az első világháború befejezésének emléknapján az egykori harcoló felek együtt koszorúznak. A temetőben tisztí sírokban, egyszemélyes sírokban és számos tömegsírban közel 3500 egykori osztrák-magyar katona teste nyugszik.

Új-Belgrád

A Száva tulsó partja a Gárdos dombon lévő zimonyi várig sokáig mocsaras, vadvízes terület volt. A második világháború után nagyarányú földmunkák kezdődtek, mely során feltöltötték a Száva parti lapályt. Gombamód szaporodó „modern” toronyházas lakónegyedek árasztották el a területet, amely az Új-Belgrád nevet kapta.

Új-Belgrádban járva ne hagyjuk ki a Száva és a Duna összefolyásánál a **Kortárs Művészeti Múzeumot** (*Muzej Savremente Umetnosti*,

Nyitva: Hétfő, szerda, péntek, szombat: 10–17, csütörtök: 12–20, vasárnap: 10–14; kedden zárva! belépődíj: 80 DIN).

A 3600 m² alapterületű, egyedi építészeti megoldású múzeum állandó kiállítása három részre oszlik: impresszionista, expresszionista, konstruktivista és szürrealista, továbbá neoszürrealista, modern és mai művek. Figyelemreméltó kisplasztika és szoborgyűjteménnyel rendelkezik az 1900–1975-ös időszakból. Időszakos kiállítótermeiben is találhatunk megtekintésre érdemes műveket.

Belgrád belterületén a Szávában és a Dunában összesen 17 sziget van, közülük sok beépítetlen. A két folyó összefolyásánál lévő Nagy Háború-sziget háborítatlan madárrezervátum, melynek egyes részét a közeli Kis Háború-szigettel együtt természetvédelmi területté nyilvánították. A legnépszerűbb a 6 km hosszú és 600 méter széles **Ada Ciganlija** (Cigány-sziget), amely valamikor a Száva valódi szigete volt, de később gátakkal lezárták, így alakítva ki egy mesterséges tavat. A Száva-tó és a Cigány-sziget a belgrádiak egyik kedvenc pihenőhelye, mivel a szigetre Belgrád legnagyobb sport-rekreációs központja épült. Lehet itt golfozni, rögbizni, focizni; kosárlabda-, röplabda-, baseball- és tenispályák várják a sportok szerelmeseit. A tóban úszhatunk, evezhetünk, és a vízisíelés is megengedett. Az adrenalinfüggőket bungee jumping és paintball csábítja. A tóra néző klubok a nap 24 órájában nyitva tartanak, élő zene és éjszakai strandolás csalogatja a nyári napokon akár két-háromszázezer fürdőzni és szórakozni vágyót.

A Belgrádhhoz délnyugatról kapcsolódó **Topčider** és **Košutnjak park** a korábbi Jugoszláviából érkező turisták kedvelt úticélja. Az utóbbiban az úgynevezett „egészségösvényen” mindig találkozhatunk sétálókkal, kocogókkal. A Košutnjak a múlt század közepétől az Obrenovićok vadászterülete, vadaskertje volt. Itt építette meg Miloš fejedelem jellegzetes balkáni stílusú, egyemeletes házát, konakját. Háza táját platánokkal ültetette körbe. Kilitotta a környékről a legrésőbb állatokat, és francia kertésszel parkosította konakja környékét.

Ha kicsit távolabbi kirándulóhelyet keresünk, látogassuk meg a várostól 16 km-re délre elhelyezkedő **Avala-hegyet**, amely gyalogtúra-lehetőségekkel és forrásokkal csábítja a turistákat. Tetejéről, az **Ismeretlen katona emlékművének** tövéből nagyszerű kilátás nyílik a városra. Az emlékmű Ivan Meštrović egyik leghíresebb alkotása. 1938-ban állították, és az első világháború hősi halottainak állít emléket. Meredek lépcsősoron lehet feljutni a sötétszürke gránitból emelt

mauzóleumhoz. A tömör felső részt gyászoló anyákat szimbolizáló nyolc kariatida tartja.

Zimony hivatalos neve: Zemun

Belgrád központjától 5 km-re északnyugatra, Új-Belgrádon túl, a Duna déli partján fekszik Zimony. Az egykori Szerém vármegyei városról a magyar turistáknak leginkább Szentendre juthat eszébe. Zimony Belgrádba történt beolvasztása ellenére megtartotta kisvárosias hangulatát, lassú tempójának, és nem utolsó sorban szűk utcái mentén sorakozó elegáns, monarchiabeli házainak köszönhetően.

Zimony története egészen a rómaiak idejéig nyúlik vissza. Helyén már ekkor is város állt Taurunum néven, a település erődítménye pedig része volt a Duna jobb partján épült, a birodalom határát védő erődítményrendszernek, a limesnek. Zimony jelentősége a népvándorlás korában, majd a honfoglalást követően is megmaradt, hiszen a Balkánra vezető fő útvonal mentén feküdt. Az Árpád-házi királyok korában a környék a magyar királyok és a Bizánci Birodalom versengésének helyszíne volt, melynek következtében a település erődítménye többször cserélt gazdát. 1165-ben itt mérgezték meg a magyar trónért való küzdelem során a bizánciak által támogatott IV. István magyar királyt.

Nándorfehérvár felemelkedésével a zimonyi vár igazi jelentősége megszűnt, 1456-ban ugyanakkor jelentős szerepet játszott a nándorfehérvári diadal kivívásában azzal, hogy Hunyadi Jánosnak a várat felmentő és a csatát eldöntő seregei innen indultak a harcba.

Mátyás király uralkodása idején Zimony – korabeli nevén Zemlénny – kapitánya hasonlóan Nándorfehérvárhoz Kinizsi Pál volt. (Zemlénny neve a szláv zeml'ny, azaz földvár szóból ered.)

Szulejmán szultán 1521-ben Magyarország elleni hadjáratában a két kulcsjelentőségű várral, Szabáccsal és Nándorfehérvárral együtt Zimonyt is bevette. Ostroma július 3-tól 12-ig tartott, a várat Szkublics Márkó várkapitány mintegy 400 katonájával az utolsó emberig védelmezte.

A török hódoltság időszaka Zimony számára 1716-ig tartott, de a későbbiekben is szerepet kapott a Habsburgok török elleni háborúiban. Amikor átmeneti Habsburg uralom után Belgrád ismét török fennhatóság alá került, Zimony lett a Birodalom, majd az Osztrák–Magyar Monarchia legdélebbi városa, a vasútvonal végállomása. Az itt élő kereskedők kihasználva a két birodalom közti elhelyezkedésnek az előnyeit, gazdag kereskedelmi állomássá tették a várost.

A 18. század végétől induló fejlődésnek köszönhetően a határőrvidék egyik legrendezettebb városa lett, 1871-ben szabad királyi város rangot kapott.

Zimony a 20. század elején igazán sokszínű város volt. Éltek itt nagyobb számban szerbek, németek, magyarok, horvátok, kisebb részben pedig csehek, zsidók és egyéb nemzetiségűek. Az etnikai változatosság természetes velejárója volt, hogy együtt laktak itt római katolikusok, szerb ortodoxok, evangélikusok, izraeliták, sőt még muzulmánok is.

1914-ben az első világháború első fegyveres összecsapására Zimonynál került sor. Az első világháború 1914. július 28-án tört ki az Osztrák-Magyar Monarchia Szerbiának küldött hadüzenetével. A több mint 4 évig tartó háborúban közel 10 millió katona vesztette az életét.

Az első véráldozattal járó harci cselekményekre 1914. július 29-én került sor, amikor a szerbek felrobbantották a Száván átívelő, a Zimony és Belgrád közötti vasúti híd déli pillérét. A szerb katonák és a 68. Jászkun gyalogezred hídőrséget ellátó katonái között kialakult tűzpárbaj során vesztették életüket az abádszalóki illetőségű Kovács Pál valamint a mezőtúri Bíró Gábor és Veres Imre honvédek.

A háború első hősi halottja Kovács Pál 22 éves gyalogos volt, akinek arcvonásait szülőhelyén, Abádszalókon az 1924-ben emelt világháborús hősi emlékmű katonaszobra a mai napig őrzi.

„A 68. gyalogezred katonái 1914. július 28-án indultak el a zimonyi kaszárnyából Burmára, a Száva partjára. Ott feküdtek egész nap az előre elkészített lövészárokban. A napnyugta még békés volt, hajnali fél egykor óriási robbanás hallatszott: felrobbant a két országot összekötő híd és nyomban megkezdődött az ellenségeskedés. A Kalimegdánról szerb lövészek heves puskatűz alá vették a Száva bal partját, ahol a 68-asok III. zlj-ából a 11. század 2. szakasza tartott őrséget. Reggel felé – már július 29-én – fogytán volt a munició. Az őrs parancsnoka Kovács Pál és Bíró Gábor közlegényeket a közeli finánc-őrházhoz küldte, hogy hozzanak egy láda töltényt az árokba. A két katona golyózáporban futva hozta el a nehéz láda töltényt. Bíró Gábor beugrott az árokba, hogy majd beemelje, a másik katona pedig abban a pillanatban végigzuhant a láda mellett. Kovács Pál közlegényt, ki 1892-ben Abádszalókon született, pontosan a homloka kö-

zépén érte és azonnal megölte a golyó. Erre Biró Gábor kiugrott az árokból, behajította a ládát és utánavetette magát, közben azonban egy golyó átfúrta a tüdejét és egy óra múlva meghalt.,

dr. Dömötör Sándor

Zimonyt 1918-ban szerb csapatok foglalták el, majd a trianoni békediktátum megkötése után hivatalosan is a délszláv államhoz került.

Ma Zimony Belgrád egyik, monarchikus hangulatát többé-kevésbé őrző 21.000 fős városrésze, kerülete. Teljes hosszában a Duna partján fekszik, néhány kilométeres sétánnyal és kerékpárúttal. A biciklizést kedvelőknek kivételes lehetőség, hogy a kerékpárutak hálózata – kis jóindulattal – egészen Budapestig elér.

Zimony főutcája a sétáló Glavna utca, itt találjuk a **Zimony Múzeumot**, amely a település történetét mutatja be egészen a prehisztorikus időktől (*Glavna 9. Nyitva: Kedd-péntek: 9–16, szombat–vasárnap: 9–15, belépődíj: 100 DIN*).

Zimonyban egymást érik a templomok, kápolnák köszönhetően az egykori kisváros hajdanvolt etnikai, vallási sokszínűségének. A múzeum mögött áll a barokk hangulatú **Ferences-templom**. A Ferences-templommal szemben a városi parkban emelkedik a copf stílusú **Szent Rókus-kápolna**, valamint az 1776-ban épült barokk, pravoszláv fogadalmi **Orosz-templom**, egy gazdag zimonyi kereskedő jóvoltából. A főutcán, a múzeum szomszédságában, a főutcának hátat fordítva áll a 18. századi **Szűz Mária-templom**, amely belülről impozánsabb képet mutat, mint kívülről gazdag faragványainak, szép ikonostázának köszönhetően.

A Duna-parton északi irányban a 19. századi klasszicista **Római katolikus plébániatemplom** magasodik.

Érdeemes innen elindulni felfelé a szűk macskaköves Grobnacka utcán, amelyen feljuthatunk a Gárdos dombon épült Gárdos-erőd, azaz a zimonyi vár maradványaihoz. A vár lábánál vessünk néhány pillantást a város legrégebbi templomára, a Szent Miklós ortodox templomra, melynek ikonostáza különösen figyelemre méltó.

A zimonyi erődítmény 15. századból megmaradt romjaiból még kivethető a vár négy sarokbástyás egyszerű elrendezése. A négyszögletes várudvar közepén, a valamikori őrtorony helyén magasodik a már messziről látszó 1896-ben felavatott **millenniumi emlékmű**, más néven a **Hunyadi-torony**.

Ahogy országszerte, úgy a zimonyi millenniumi emlékmű felavatására sem a honfoglalás 1000., hanem az 1001. évfordulóján került sor. Történt ugyanis, hogy a magyar kultuszminisztérium 1882-ben a Tudományos Akadémiát kérte fel arra, hogy állapítsa meg a honfoglalás pontos időpontját. A tudósok ebben a kérdésben úgy foglaltak állást, hogy "a magyarok hazánk területén 888 előtt még nem telepedtek meg, s hogy 900-ban a magyar állam már meg volt alapítva." Az útmutatás alapján Lakits Ferenc csillagász a honfoglalás időpontját, egy korabeli bizánci krónikában leírt napfogyatkozás alapján végül 895-re tette. A magyar országgyűlés így 1892-ben törvényt is hozott az ünnepségek 1895-ben történő megtartásáról. Később azonban az elhúzódo építkezések miatt az ünnepségeket 1 évvel elhalasztották, így országszerte csak 1896-ban tartották meg.

Az 1896. évi VIII. törvénycikk külön is rendelkezett arról, hogy az országnak a honfoglalás és az államalapítás szempontjából fontos 7 pontján (a munkácsi várban, Nyitrán a Zobor hegyen, a dévényi várhegyen, Pannonhalmán, a zimonyi várhegyen, Pusztaszeren, és Brassóban a Cenk hegyen) emlékoszlop kerüljön felállításra. Ennek megfelelően Zimonyban 1896. szeptember 2-án leplezték le a monumentális milleneumi emlékművet, melynek középső tornya 37 méter magas volt.

A neogótikus stílusú hármastornyú építményt eredetileg a csúcsán hatalmas, kitárt szárnyú, csőrében kardot tartó turulmadár, oldalán pedig Hungária allegorikus szobra valamint a magyar címer díszítette. Ezeket ma már hiába keressük, mivel 1918 végén eltávolították a bevonuló szerb katonák. Az ékeiktől megfosztott építmény, mint egyszerű kilátótorony – a Trianon után határainkon túlra került sorstársaival ellentétben – ma is áll, sőt az egykori magyar címer helye is jól kivehető rajta. Az érdeklődők a torony tégláiban a korabeli látogatók keze nyomát idéző, nem egyszer több mint száz éves „graffitiket” is felfedezhetik.

Zimony központjában, a település piacán vásárolhatunk helyben készített kézimunkákat, de mindenképpen sétáljunk egyet a hangulatos Duna-parton, és ülünk be a folyón lebegő közel 10 híres halvendéglő egyikébe.

A folyóparton hotelek sorakoznak, ideális szálláslehetőséget kínálva a Belgrádba érkezőknek.

**Köszönettel tartozunk barátainknak és segítőknek,
hogy a legkülönbözőbb módon
hozzájárultak a könyv létrejöttéhez:**

Bánsági Juditnak (Budapest)
Boldizsár Katalinnak (Óbecse)
Borbély Irénnek (Versec)
Cirkl Rudolfnak (Zombor)
Csizmadia Jánosnak (Kupuszina)
Délvidéki S. Atillának (Tataháza)
Dulka Andornak (Ürményháza)
Halmai Tibornak (Muzslya)
Hoppál Bulcsúnak (Budapest–Chile)
Horváth-Militicsi Szabolcsnak (Szabadka)
Klemm Katalinnak (Kamanc)
Maurer Oszkárnak (Hajdújárás)
Miklós Csongornak (Újvidék)
a Molnár családnak (Ókér)
Nagygyörgy Zoltánnak (Horgos)
Petrás Andornak (Tornyos)
Schön Györgynek (Budapest–Nagybecskerek)
Szakály Józsi atyának (Adorján)
Szaszovszky Józsefnek és Ágnesnek (Budapest)
a Tomka családnak (Szentendre)
Tomka Ilonának (Belgrád)
Tóth Tibornak (Szabadka)
Zsoldos Ferencnek (Zenta)

és az összes délvidéki barátunknak, illetve az egyes települések honlapjait összeállítóknak!